

nált a tanárból, belőle az ügy iránt minden lelkesedést kiölt; ennek a hatása aztán meg is nyilvánul az osztályban, mert csak a *lelkes* tanításnak lehet eredménye.

A VIII. előadás a *vallásoktatásról* szól, melyet korunk egyik legnehezebb problémájának tart, meg a *koedukáció* kérdését tárgyalja. Híve a koedukációnak, mert ez a tanítást élénkebbé és elevenebbé teszi. A lányok nagyobb lelkiismeretessége, kitartó szorgalma, utánzási ügyessége, nagyobb jártassága az előadásban az ifjakat nemes versenyre készíti. A fiúk viszont nagyobb energiájuk, erősebben kifejlődött értelmük, élénkebb szellemi tevékenységük által tünnek ki. Az együttes nevelésben a fiúk és lányok csak jobb oldalukról mutatkoznak egymás előtt; hibáit mindegyik rész igyekszik elpalástolni. A koedukáció körülbelül a 14. évig tartson, amikor mindegyik más-más pályát választ. Szól azután a férfi és női tanerők különböző tulajdonságairól. A férfi több szabadságot enged a gyermeknek, a nő mindig járószerűen igyekszik vezetni.

A X. előadás a különböző *kisegítő* iskolákról, a XI. előadás pedig az *érettebb ifjuság* neveléséről szól. Az ifju ideálokkal van eltelve és éppen ezáltal lehet lelkét irányítani. A munka szeretetében kell nevelni az ifjúságot. Kikel az ellen, hogy ma mindenki csak hivatalnokot akar fiából nevelni (akár csak nálunk), mely ha nem is fényes, de biztos egzisztenciát nyújt, holott tehetséges emberek jobban érvényesülhetnek más pályákon. Itt is a kaszt-szellem uralkodik; a hivatalnokok idegenkednek attól, hogy fiaikat ipari pályára adják, holott az érvényesülésre ott gyakrabban több tér nyílik.

A nők tehetségesebb része, valamint azok, akiknek más mód nem áll rendelkezésre, hadd lépjen kenyérkereső pályákra; de a nő első és legfőbb hivatása az anyaság, a családi élet ápolása. A feministák túlzó követeléseit elítéli.

Előadásait azzal fejezi be, hogy az *iskola* a nemzetet át nem alakíthatja; az iskola csak azt adja, ami a nemzetben megvan. Csak nagy rázkódtatások hatnak átalakítólag egy nemzet életére.

*

Endrei Gerzson.

Emily Altschul: Zum Moral-Unterricht. Ausgewählte Kapitel aus englischen Lehrbüchern. Hartleben, Wien u. Leipzig.

A hivatása magaslátán álló tanítónak sugalló, suggestív ereje a gyermekre rendkívül fontos tényező a nevelésben. Lehet a tanító még olyan jártas a módszer alkalmazásban, lehet bármilyen nagy tudományos képzettsége, ha egyéniségének melegével, s szeretetével nem tud hozzáférközni a gyermek szívéhez, csak félmunkát végez. A gyermek az ő hiszékenységével, az utánzásra, a szófogadásra való hajlan-

dóságával annyira simul a rája hatással levő felnőttekhez, hogy lelkének ezt az állapotát joggal hasonlíthatjuk Preyerrel* a felnőtt ember hipnotikus állapotához.

A bot, a harag, a mérges arc nyomában járó lélektompító félelem éppen nem alkalmas eszköz még csak a tudás vágyának felkeltésére sem; a zsenge gyermeki lélek erkölcsi világának felépítésére pedig határozottan veszedelmes. A házi nevelés és az iskola nevelő munkája csak úgy lehet hatásos, ha a háttérben a szeretetnek nap-sugáros derűje mosolyog.

Csak erős akaratú, az élet viharáiban megedzett, de szeretettől áthatott, szeretetet sugárzó tanító edzheti meg a gyermek akarati gyengeségét, csak ilyen tanító oltíhat a gyermekbe egészséges erkölcsi elveket.

Az ismeret-adásban, a hideg tudás átültetésében nem merül ki az iskola munkája. Az erkölcsi nevelés a másik, az élet boldogságára kihatóbb másik fele. És éppen ebből a szempontból nem mindegy, vajjon önmagában meghasonlott, környezetével a világgal elégedetlen tanító áll-e a tanulásra, a művelődésre hajlandó tanuló előtt, vagy pedig határozott egyéniséggé kiformált, harmonikus lélek érezteti-e velük részint szuggesztív, részint éber öntudatra ható erejét.

Hát még az erkölcsi nevelésnél! Olyannál, amilyennél ez a könyv szól.

... Ezek a gondolatok cikkáztak végig lelkemen, mikor Alt-schulnak «Zum Moral-Unterricht» című, a német könyvpiacra most megjelent munkáját olvastam. Az erkölcs tanításáról szól ez a könyv, válogatott részleteket közölve angol iskolakönyvekből.

Három évtizede immár annak, hogy Angolország iskolaigazgatóinak kötelességükké tették az ifjúság erkölcsi vezetését is és tíz év óta működik ott az erkölcsi oktatás érdekében egy liga. Egy év óta pedig az elemi iskolák kötelező tárgya az erkölcsi oktatás.

A történelemből, a természetrajzból, az életből, az irodalomból vett elbeszéléseken és leírásokon keresztül akarják mintegy példában szemléltetni az erkölcsi élet örök igazságait, a felebaráti, társadalmi kötelességek iránt fogakönnnyá tenni a gyermek lelkét. Még ahol azoknak az olvasókönyveknek egyes fejezetei a gyermek felfogásának megfelelően tudományos kérdéseket fejtegetnek is, még ott is nem az ismeretközlés a cél, hanem csak eszköz a gyermek erkölcsi kiművelésére.

Különösen kiemeli a szerző L. I. Gould olvasókönyveit, amelyeknek lapjait egy egyházi lap tanuságtétele szerint is — igazi keresztény szellem hatja át.

* W. Preyer, Die Seele des Kindes. Leipzig 1905. 218. 1.

tovább haladtak a szép réteken keresztül le a tengerpart felé, azt latolgatták egymás között, vajjon hogy futja a szegény embernek abból a csekély bérből. Milyen gondolatai lehetnek neki, milyen örökökben lehet része. S nagyon helyes volt, hogy ezen gondolkoztak, nagyon helyes volt, hogy egymás között latolgatták azt a kérdést, vajjon az ilyen szegény emberek, hogy töltik életüket. Egészen természetes volt, hogy nagy szomorúság fogta el őket és hogy nem tetszett előttük olyan viruló zöldnek a fű, nem látták már olyan ragyogó kéknek az eget, mint annak előtte.

(F. I. Gould The Children's Book of Moral Lessons c. olvasókönyvének II. kötetéből.)

Az új értelemben vett szociális nevelés kétségkívül megköveteli a maga jogait úgy benső mint külső vonatkozásaiban. A külső, hogy egyetlen társadalmi réteget se zárjon el a társadalom a művelődés eszközeitől, szinte rohamszerűen halad hódító útjain nálunk is legujabban; a belső, a társadalmi érzék felébresztése, vagy ahogy Münch* nevezi igen találóan, «a szív szociálistusa», szinte parlagon heverő talaj még és mindenestre megérdemli a részletesebb megvitatást.

Teveli Mihály.

Külföldi lapszemle.

Lehrproben und Lehrgänge 1907. évi folyam III. szám.

E folyóirat 1907. évi 3. füzetének első cikkében *Dr. Thiele* «Augustus und Horáz» című tanulmányában Augustus császár személyével és jellemével foglalkozik. A második cikk is hasonló irányú, amennyiben *Dr. Dörwald P.* «Sallustius Bellum Jugurthinum als Schullektüre» című tanulmányában Sallustiuszal foglalkozik. A cikkíró szerint Sallustius teljes művét az iskolában tárgyalni nem lehet és így az iskolai olvasmánynál a legkiválóbb fejezetek kiválasztására és ezek alapos tárgyalására kell szorítkozni. Sallustius könyvének illetén tárgyalására Dörwald «Sallustius Bellum Jugurthinum» 1—4. fejezetét be is mutatja. *Dr. Willenbücher* Hugó folytatja «Versuche zur Erklärung schwieriger Stellen in Goethes Dramen» című tanulmányát. Ez alkalommal szerzőnk «Iphigenie auf Tauris» és «Götz von Berlichingen» nehezebben érthető passzusait igyekszik megmagyarázni, egyes helyeken Wätzoldt Voekeradt, Stocher, Dünzer és más Goethe-magyarázókkal polemizál.

Dr. Herald Richard «Einführung in das Kartenverständnis» című

* W. Münch, Geist des Lehramts. Berlin 1093. 96. 1.